

ŘÍMSKÉ NÁBOŽENSTVÍ

VI. Římské svátky, rituály a kalendář I.

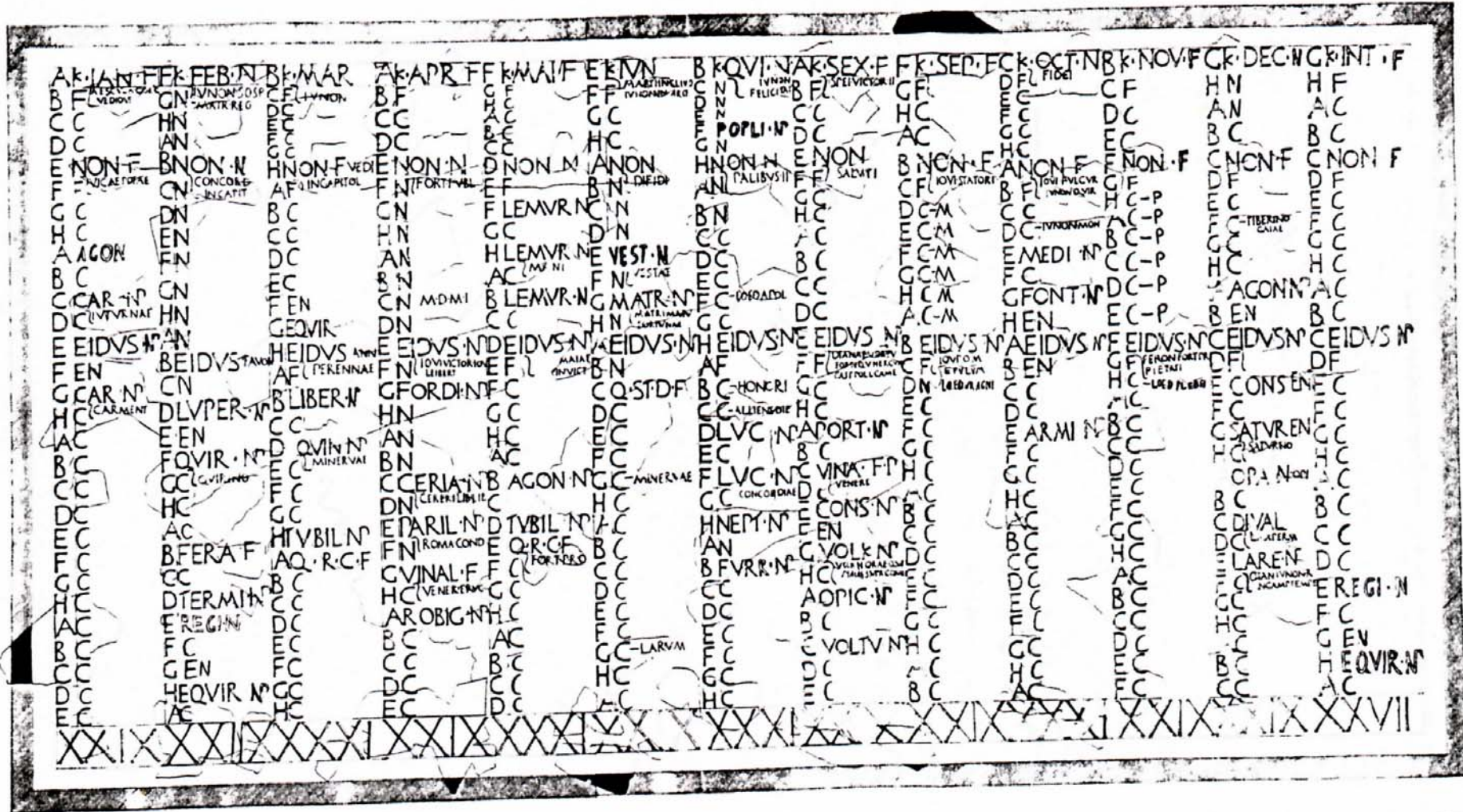

ŘÍMSKÝ KALENDÁŘ (FASTI)

---

1. Kalendář jako rozdělení astronomického roku
  - Přirozený (agrární kalendář)
2. Kalendář jako občanský (sociální) konstrukt
  - Občanský kalendář
  - Existovalo jich velké množství
3. Kalendář ve fyzické podobě (jako malované fresky nebo tesané kamenné stély).

Fasti Antiates maiores – nejstarší dochovaný exemplář římského kalendáře (z doby před „juliánskou“ kalendářní reformou); freska (rekonstruovaná podoba), objeven v roce 1915.

ŘÍMSKÝ KALENDÁŘ: TECHNICKÉ PARAMETRY

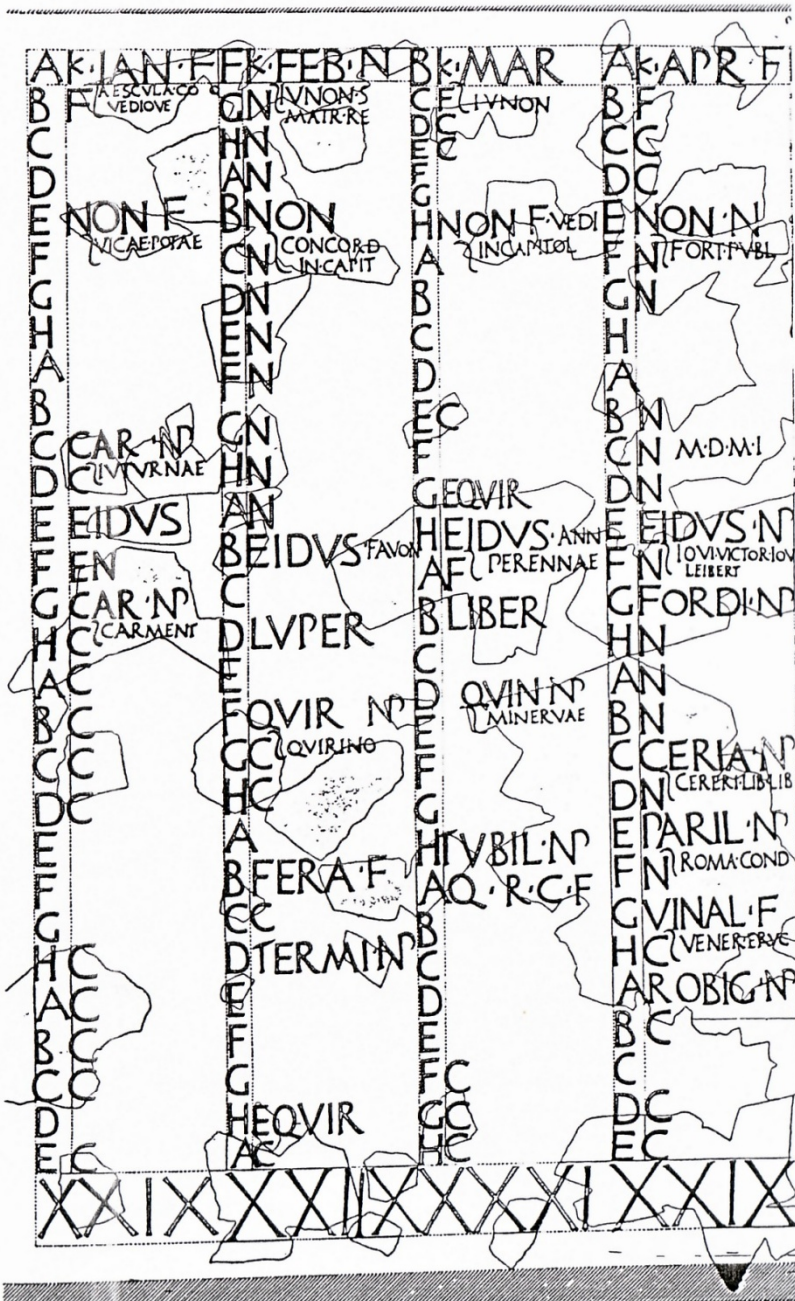
- × Původní (republikánský) římský kalendář:
  - + Solilunární.
  - + 12 měsíců (4 x 31; 7 x 29; 1 x 28).
  - + **355** dní.
- × Astronomický rok: **365** $\frac{1}{4}$ dne.
- × Nutnost vkládání **interkalačních měsíců** o 22-23 dnech (*mensis interkalaris*).
  - + Každý druhý rok.
  - + 22-23 dní.
  - + Úkol kolegia pontifiků.

-
- ✘ V roce **46 př.n.l.** byla provedena reforma kalendáře. Gaia Iulia Caesara (*pontifex maximus*).
  - ✘ Zavedení solárního „juliánského kalendáře“.
    - + Rok je rozdělen do 12 měsíců (7 x 31; 4 x 30, 1 x 28)
    - + **365** dní.
  - ✘ Zavedení přestupného roku.
    - + Jednou za čtyři roky únor o 29 dnech.

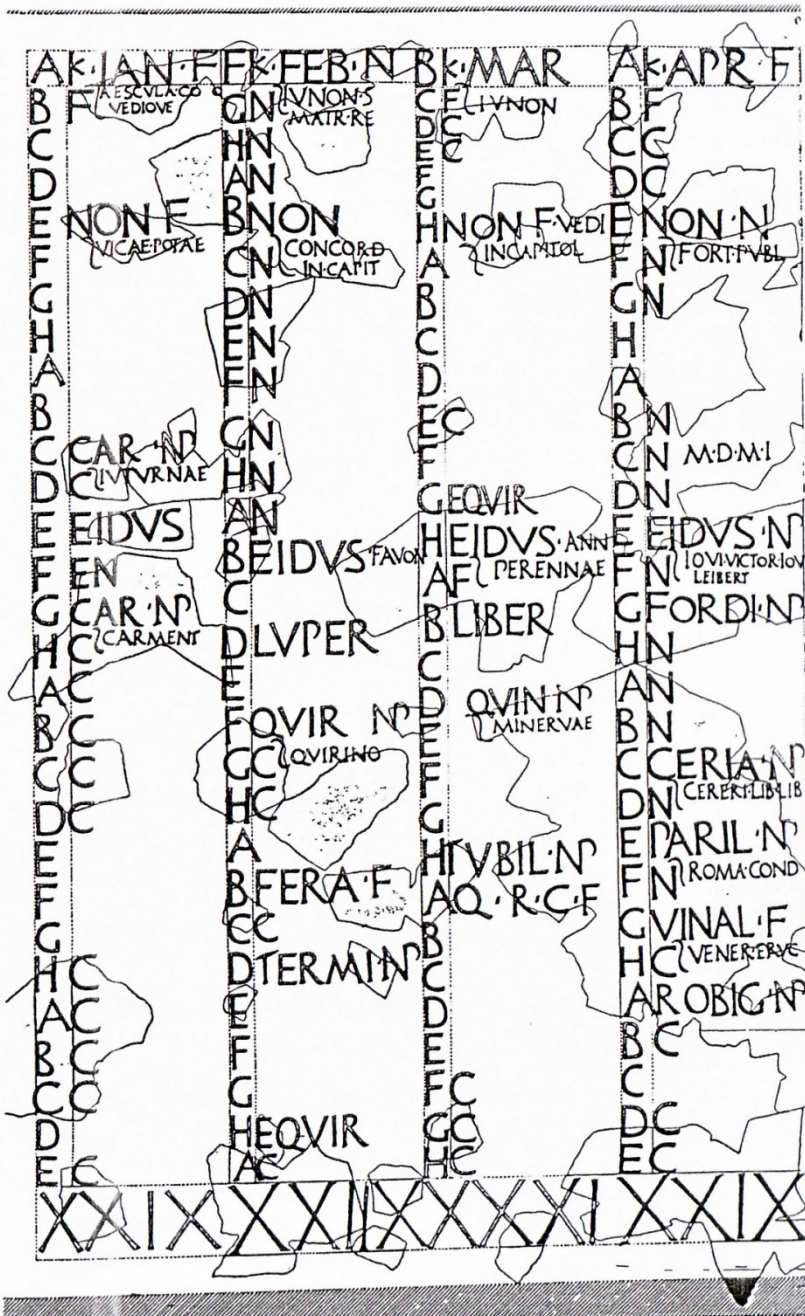
-
- ✘ Římský týden (*nundinae*) měl osm dní, označených v kalendáři písmeny A až H.
  - ✘ **Sedmidenní týden**, kdy je každý den zasvěcen jednomu s planetárních božstev, se rozšiřuje až od 1. století n. l.
  - ✘ Římský kalendář je velmi **schematický**, přesto obsahuje velké množství informací:
    - + Charakter jednotlivých dnů.
    - + Významné události, ke kterým daný den došlo, a svátky, které na něj připadaly.

- ✗ Názvy měsíců
- ✗ Počet dní v měsíci
- ✗ Názvy dní (A až H)

- ✗ **Kalendae**
  - + První den v měsíci
- ✗ **Nonae**
  - + 5. nebo 7. den v měsíci
- ✗ **Idy (eidus)**
  - + 13. nebo 15. den v měsíci

- ✘ Římský kalendář rovněž obsahoval informace o povaze jednotlivých dnů:
- ✘ **F** – *dies fastus*; tento se mohla vyvíjet politická a ekonomická aktivita.
- ✘ **C** – *dies comitalis*; je implicitně jedním z dies fasti; tohoto dne se mohla konat lidová shromáždění.
- ✘ **N** – *dies nefastus*; tento den se nemohla vyvíjet politická a ekonomická aktivita.
- ✘ **NP** – *dies nefastus publicus* (?); den vyhrazený konání některých náboženských svátků.
- ✘ **EN** – *dies endotercisus*; část dne byla věnována politické a obchodní aktivitě, část byla náboženským svátkem.

✘ Svátky

- + Psané velkými písmeny
- + Archaické svátky ?
  - ✘ LUPER(CALIA)
  - ✘ QUIR(INALIA)
  - ✘ FERA(LIA)
- + Doplňující informace malými písmeny
  - ✘ 5. dubna
  - ✘ Non(ae)
  - ✘ Fortunae Publico
  - ✘ Dedikace chrámu Fortuny na Quirinalu

ŘÍMSKÉ SVÁTKY

- × **Feriae**

- + **Dies festus** (například *ludi* – hry)

- × **Feriae privatae**

- + Týkají se jednotlivých rodů a rodin

- × *Denicales* (devítidenní smutek po pohřbu)

- × **Feriae publicae**

- + Týkají se všech Římanů

FERIAE PUBLICAE

× Feriae stativae

- + Každoroční
- + Předem stanovené datum (např. Lupercalia, Parilia, Vinalia atd.)

× Feriae conceptivae

- + Každoroční
- + Datum určováno každý rok (např. Feriae Latinae)

× Feriae imperativae

- + Mimořádné svátky (triumf, k usmíření prodigií atd.)

PŮVODNĚ AGRÁRNÍ SVÁTKY

× **Robigalia** (25.dubna)

- + Robigo (Robigus) ?
- + Lacteus catulus

× **Fordicidia** (15. dubna)

- + Tellus
- + *Forda*

× **Parilia** (21.dubna)

- + Palles
- + Ztotožněno se dnem, kdy byl založen Řím

OBČANSKÉ SVÁTKY

- × Liberalia (17. března)
  - + *Argei* jsou vyhazovány do Tiberu
  - + Plnoletost chlapců

- × Saturnalia (17.-23. prosince)
  - + Oběti Saturnovi
  - + Všeobecné veselí
  - + Výměna sociálních rolí

LUPERCALIA (15.ÚNORA)

- ✘ Problém hledání (původního) významu římských svátků
- ✘ Komplikovaný průběh:
  - + Luperkové (*luperces; Fabiani a Quinctiales*).
  - + Oběť kozy.
  - + Nazí luperkové běhají po určitém úseku kolem dokola? (nebo sem a tam?) a švihají každého, koho potkají, řemeny z kozí kůže.

-
- ✘ Možná vysvětlení a aitiologie:
    - + Svátek připomíná založení Říma.
    - + Královskou korunovaci (G. Dumézil).
    - + Ochrana stád před vlky.
    - + Svátek k poctě kapitolské vlčice.
    - + Purifikační svátek.
    - + Svátek plodnosti.

  - ✘ Svátek měl patrně předrepublikánský původ a poslední záznam o jeho slavení pochází z roku 495 n.l.

Ale co to říkáte, **vy, co hájíte slavnost luperkálií a tvrdíte, že musí být slaveny? Vždyt' vy sami je činíte nicotnými. Děláte tento kult a svátek sprostým a laciným. Pokud nám znevážení luperkálií přineslo pohromu, chyba jde na vás vrub.** Protože i když pokládáte tento svátek za obzvlášt' prospěšný, domníváte se, že může být slaven nedbale a s mnohem menší dávkou úcty a zbožnosti, než tomu bylo za časů našich pohanských předků. Protože v jejich časech se sami aristokraté účastnili běhu luperků a vdané ženy obdržely švihnutí...**Bylo by bývalo lepší, kdybyste tento svátek neslavili, než jej slavit chybně.**

(římský biskup) **Gelasius I**, *Dopis křesťanům o slavení luperkálií*
z roku 495 n.l.

(citováno dle **M.Beard – J. North – S. Price**, *Religions of Rome II: A Sourcebook*, Cambridge 1998, s. 123-124.

Český překlad: já

SVÁTKY K OSLAVĚ ZEMŘELÝCH

- ✘ Lemuria (9., 11. a 13. května)
  - + Duchové zemřelých (*Lemures*, *Larvae*)
  - + Černé boby („Tímto vykupuji sebe a své“)

PŮVODNĚ VOJENSKÉ SVÁTKY

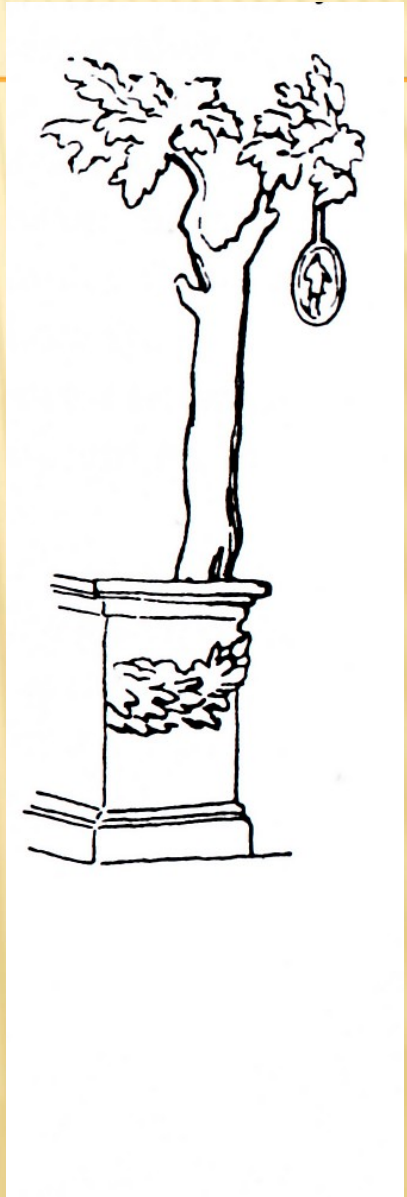
- × **Equirria** (27. února, 14. března)
  - + Koňské dostihy na Martově poli.

- × **October Equus** (15. října)
  - + Koňské dostihy a oběť koně.
  - + Hlava přibita na bránu Regie.
  - + Krev z ohánky kape na oltář v Regii.

POLITICKÉ SVÁTKY

- × Feriae Latinae
  - + Feriae conceptivae
  - + Mons Albanus
  - + Jupiter Latiaris

- × Oscilla

HRY (*LUDI*)

- × **Ludi Romani (15.-19.září)**
  - + Jupiter Optimus Maximus
  - + Scénické a sportovní (Circus Maximus)
  - + *Epulum Iovis*